

OBS!! FÖR PUBLICERING TIDIGAST 2.9.2014 KL. 15.00

**Rektor Jorma Mattinens
tal vid Åbo Akademis inskription den 2 september 2014**

Herr kansler, ärade idkare, gynnnare och vänner av vetenskapen

Då vi inleder ett nytt läsår vänder vi ett blad, börjar ett nytt kapitel. Detta läsår kommer förändringarna att vara stora då vi övergår till fyra nya fakulteter och en ny organisationsstruktur.

Vi firar idag inskriptionshögtiden i Sibeliusmuseum istället för traditionellt i gamla Akademihuset. Ett praktiskt arrangemang, men denna plats är också på alla vis en värdig plats för dagens fest. För även om vi nu blickar framåt och planerar nytt ska vi minnas de framgångar och stordåd som skett i Åbo Akademis snart hundraåriga historia. Och här i denna vackra konsertsal vill jag särskilt nämna professor Otto Andersson som lade grunden till detta unika Sibeliusmuseum. Otto Andersson var professor i musikvetenskap och folkdiktsforskning vid Åbo Akademi 1926 och akademins rektor 1929–1936. Professor Andersson räknas som en av vår tids största banbrytare inom folkmusikforskningen i Finland och Norden, men han var också en aktiv musikhistoriker. Hans samlingar och personliga kontakt till Jean Sibelius lade grunden till detta museum.

Förändringar hör en akademi till

Under alla decennier vid akademien har det skett förändringar, större och mindre. Som min föregångare Severin Johansson underströk "en akademi blir aldrig färdig". Vi delar säkert alla hans uppfattning och inser att vi ska ha förmåga och vilja att göra ändringar och fatta beslut som stärker verksamheten för framtiden. Det är med andra ord inget exceptionellt att vi nu förnyar vår verksamhet. Men visst, vi har en arbetsdryg höst framför oss då vi tillsammans i praktiken ska bygga grunden för våra fyra nya fakulteter och gemensamma universitetsservice. Det ska lyckas när vi gör det med hela akademisamfundets gemensamma krafter. Som en parallell till sommarens fotbolls-VM är min stora förhoppning att vi spelar som Tysklands landslag. De tyska stjärnorna spelade som ett team, med snygga passningar mot ett gemensamt mål. Vi såg också hur det gick för de lagen som hade stora stjärnor men bristande lagspel. Jag är imponerad över det omfattande förberedande arbetet som gjorts i olika arbetsgrupper och tackar alla som under det förra läsåret gett sin tid och energi åt vår reform.

Vi var många som hade stora förhoppningar på den nya universitetslagen 2010. Vi såg framemot att klippa av navelsträngen med staten och jobba under mer fria former än under den långa statliga tiden. Lagen skulle ge universiteten större autonomi, d.v.s. friare händer att besluta om egen undervisning och forskning och en möjlighet till större ekonomisk rörelsefrihet.

Vid akademien ville man vara redo inför de nya utmaningarna och anpassa sig till den nya universitetslagen. För fyra år sedan utarbetade vi en strategi för akademien och genomförde en stor organisatorisk reform hand i hand med den nya lagen.

Det blev inte riktigt som vi hade tänkt, varken med lagen eller de strukturella förändringarna inom akademien. Staten bestämmer fortsättningsvis om vilka examina vi får ge, den ställer upp målsättningar på antalet publikationer och examina och definierar indikatorer för mätning av forskningsresultat och produktivitet. Samtidigt efterlyses fokusering, tydligare strukturer och effektivisering av administrationen.

Nu, och under det senaste läsåret har jag upplevt en allt ökande entusiasm att äntligen få saker och ting i rätt ordning. Därför ser jag med tillförsikt på det kommande läsåret och att vi med gemensamma krafter kommer att lyckas. Vår kärnverksamhet, forskning och utbildning, står på en stark grund och med fyra livskraftiga fakulteter kommer Åbo Akademi att skörda nya framgångar och ha en ännu större beredskap för framtiden.

Ekonomi i fokus

Under det förra läsåret var den ekonomiska situationen det största samtalsämnet och jag vet att många inom personalen upplevde stor oro då vi inledde samarbetsförhandlingar. Resultatet av förhandlingarna och utredningarna om pensionsmöjligheter blev att Åbo Akademi uppnår sparkravet om 3,2 miljo-

ner med pensioneringar 2014–2016 och genom att fortsätta de strukturella åtgärderna. Det var en stor lättnad för personalen och inom ledningen att ingen behövde sägas upp. En del kritiska röster har också höjts, att man nu borde ha varit tuff och sagt upp personal. Jag vill här betona att personalen de facto kommer att minska i och med pensioneringarna och en fortsatt strikt rekryteringspolitik. Åbo Akademi är mån om att vara en ansvarsfull arbetsgivare och att föra en rättvis personalpolitik, och dit hör att undvika personaluppsägningar så långt det är möjligt. Jag vill här tacka båda förhandlingsparterna, arbetsgi- var- och personalrepresentanterna för en arbetsam men konstruktiv förhandlingsomgång. Den stora utmaningen är nu att kunna tänka kreativt, att kunna prioritera och fokusera rätt så att kärnverksamheten, undervisningen och forskningen, får de resurser som de behöver.

De ekonomiska utsikterna ser inte allt för ljusa ut de närmaste åren. Resultatet av regeringens budgetmangling får vi ta del av inom kort. I skrivande stund är det ännu en öppen fråga huruvida regeringen kommer att hålla fast vid det tidigare beslutet att den öronmärkta tilläggsfinansieringen till Aalto- universitetet upphör 2015 och istället erbjuda alla universitet möjligheten att ta del av konkurrensutsatta medel. Min förhoppning är att man beslutar i enlighet med undervisnings- minister Krista Kiurus föredragning och övergår till en rättvis fördelning av universitetsfinansieringen utifrån resultat och sund konkurrens.

Regeringens morot till universiteten är att satsa på medelinsamling då staten bereder sig på att förse universiteten med ett trefaldigt tillskottskapital i förhållande till det privata kapital som de samlar in. Regeringen har reserverat sammanlagt 150 miljoner euro för att delas ut till universiteten 2016. Vi minns med tacksamhet de 800 donatorer som bidrog till att akademins senaste insamling 2009–2010 som gav ett så strålande resultat – hela 13,8 miljoner insamlade euro som med statens motfinansiering på 2,5 gånger gav ett grundkapital på 48,3 miljoner euro. Avkastningen av det insamlade kapitalet har varit ett stort stöd för vår kärnverksamhet. Nu lovar alltså staten en motfinansiering på hela 3 gånger den insamlade summan. Åbo Akademi hoppas nu att akademins vänner och alumner ställer upp och bidrar till att stöda vår snart hundraåriga akademi och på så sätt garantera svenskspråkig universitetsutbildning för framtiden.

Lärarfrågan får en lösning

Om sommaren har varit het så har också debatten om lärarutbildningen stundvis gått hett till. Innan jag går in på Åbo Akademis åtgärdsplan för att lösa bristen på kompetenta lärare i södra Finland så kan jag inte låta bli att blicka bakåt och citera en annan av mina föregångare, rektor Nils Erik Enkvist som i sitt inskriptionstal 1966 kommenterade den dåvarande diskussionen om placeringen av en lärarhögskola att diskussionen än så länge alstrat ”mer värme än ljus”. Nå resultatet blev gott och en pedagogisk fakultet vid Åbo Akademi grundades i Vasa

1974 för exakt 40 år sedan. Men jo, debatten om lärarutbildningen har likväl fortgått under alla dessa decennier. Åbo Akademi pedagogiska fakultet har varit lyhörd och i flera omgångar gjort extra satsningar för att avhjälpa lärarsituationen i Helsingforsregionen, med flexibla studiealternativ, utlokaliserad utbildning, fortbildning, samarbete med kommuner etc. Resultaten av satsningarna har varit goda. De följande åren kommer Åbo Akademi att göra flera satsningar för att bidra till att lösa klasslärarbristen i södra Finland. Åbo Akademi har sökt extra statsbidrag för att ordna behörighetsgivande klasslärarutbildning i Helsingfors med antagning redan i höst samt 2015. En mera långsiktig lösning på lärarfrågan har akademistyrelsen behandlat på höstens första möte i augusti. En arbetsgrupp under prorektor Christina Nygren-Landgårds har gjort en utförlig utredning gällande lärarbristen, samt presenterat för styrelsen olika förslag till åtgärder för att avhjälpa situationen. Styrelsen har beslutat att Åbo Akademi tar initiativ till att planera en hel klasslärarutbildning i Helsingfors i samarbete med Helsingfors universitet så att utbildningen kan starta 2016. En konkret plan för hur en dylik utbildning kunde ordnas och hur arbetsfördelningen och de finansiella åtagandena mellan Åbo Akademi och Helsingfors universitet i praktiken ska vara färdig före utgången av november 2014. Lärarfrågan har hög prioritet vid Åbo Akademi och vi bär vårt ansvar genom handling och i samarbete. Jag vill betona att Åbo Akademi lärarutbildning i Vasa på inget sätt är hotad. Lärarutbildningen för landets svenskspråkiga skolor är och förblir i Vasa.

Strategin revideras och konkretiseras

Styrelsen drar riktlinjerna för Åbo Akademis strategi. En uppdatering och revidering av strategin har påbörjats och i arbetet ska hela akademisamfundet involveras. Universitetets tre uppdrag, d.v.s. forskning på hög internationell nivå, utbildning på svenska och det kulturbärande ansvaret ska fortsättningsvis vara strategins tre hörnspelare. I strategiarbetet har akademisamfundet nu en möjlighet att ta del av det arbete som gjordes i de tidigare nämnda arbetsgrupperna för ett år sedan. Jag är själv ytterst imponerad av den s.k. visionsgruppens arbete och fördomsfria förslag till att tydligare positionera Åbo Akademi som det gränsöverskridande bildningsuniversitetet med avseende av internationellt samarbete, samarbete mellan olika kunskapsområden, universitetets tre uppdrag samt ambitionen att bygga ut starkare partnerskap med emeriti och alumner. Jag fascinerar av förslaget om att bygga Gadolinia till ett campuscenter i Åbo och hoppas att vi tillsammans med Stiftelsen för Åbo Akademi kan gå vidare med den planering som redan påbörjats.

Åbo Akademi är ett litet men samtidigt ett stort universitet. Litet både nationellt och internationellt mätt i antalet studerande, storleken av budgeten eller antalet vetenskapsområden. Men stort med sitt uppdrag och sina säregna egenskaper. Vi är det enda svenskspråkiga universitetet i Finland. Våra anor och traditioner ska vi ta vara på och föra vidare. Att axla det kulturbärande ansvaret utesluter ingalunda möjligheterna att satsa på

strategins två övriga pelare, forskning på hög internationell nivå och högklassig universitetsutbildning på svenska. Min vision är ett litet men Stort Åbo Akademi, stort med stort S.

Ett nytt och innehållsrikt läsår

Vi har en livlig höst framför oss med många stora frågor som ska lösas. Samtidigt ska vi vara måna om att sköta vår kärnverksamhet forskning och utbildning på bästa sätt. Vi har närmare 800 nya studerande som just inlett sitt första läsår vid akademien. Det är ett av mina mest tacksamma uppdrag att få möta dessa förväntansfulla ungdomar och hälsa dem välkomna till Åbo Akademi. Jag brukar alltid gratulera dem för det goda val de gjort, Åbo Akademi är ett helt unikt universitet med en fantastisk miljö och högklassig undervisning och forskning! Vi kommer denna höst att utse nya interna spetsenheter inom forskning för åren 2015–2018. Sammanlagt 21 forskargrupper konkurrerar om att vara en av de fyra-fem som får spetsforskningsstatus. Den internationella expertpanelen har en tuff uppgift att gallra bland så många goda sökande. Tack vare Stiftelsens för Åbo Akademi understöd har Åbo Akademi möjlighet att göra denna strategiska satsning med målet att stärka vår forskning och ge möjligheter att nå nationell och internationell spetsforskningsstatus och få extern finansiering.

Dear international teachers, researchers and students! I offer you all a warm welcome to Åbo Akademi University. I hope you will find your stay here fruitful and inspiring for your studies as well as for your

personal life. We will, on our part, do our best to make it both rewarding and memorable.

Med dessa ord hälsar jag alla forskare, lärare, övrig personal och studerande välkomna till ett nytt spännande läsår!